

۱۹۲۶

ایکینجی جلد

تورکیات مجموعہ سی

استانبول دارالفنون تورکیات استیتوسی طرفندہ نشر ابیدلیر

مدیر:

کرم سبلی زاده محمد فؤاد

استانبول دارالفنون شده «تورک ادبیاتی تاریخی» مدرسی

استانبول - دولت مطبعہ سی

۱۹۲۸

اسماعیل حقى: کتاب لر — استانبول، ملی مطبعه، ۱۹۲۷ — بویوک جمعه ۱۶۰ صیفه؛ پارلاق کاغد اوزرینه مطبوع مختلف رسملر علاوه ایدیلشدر — فیئاتی ۱۶۰ غروش.

آناطولی تاریخنک سلچوقیلره وطوائف ملوکه عائد اولان دوره سی، تورک تاریخنک اک قاراکلق وحل و تدقیقی بلیکاک مشکل دورلرندن صایلیر. چونکه، دوغرودن دوغرویه بو دور حقنده یازیلش اسکى واعتماده شایان منبعلر پک محدود اولدینی کبی، عمومی اسلام تاریخلرنده و خریستیان منابعنده بونلر حقنده آرا صیراویریلن معلوماتده، چوق آز و قاریشیقدر. بو وضعیت قارشیسمنده، ملی تاریخنمک بو چوق مهم دوره سنی تدقیق ایچون، مسکو کاته، کتابه لره، وقفیه لره، خلاصه هر تورلو منابعه بویوک براهیت ویرمه من ایجاب ایدیور. آناطولیده عثمانلی سلطنتندن اولکی تورک دورلرینه عائد اثرلردن پک چوغی، عصر لرجه دوام ایدن اهامال و تسیمیز یوزندن، قسماً اورته دن قالمش، قسماً ده چوق خراب و پریشان برحاله کلش اولقله برابر، حتی بو کون الده بولونانلر حقنده ده مع الاسف کافی درجه ده تدقیقات یاپیلما مشدر. فی الحقیقه، باشده موزلر مدیر فاضلی «خلیل ادهم» بک افندی بولوندینی حالده، «توحید بک» حافظ قدری بک، حمدی زاده عبدالقادر بک، بهجت بک، مبارک غالب بک، کبی برطاقم ذوات طرفندن آناطولی کتابه لرینه عائد مختلف نشر یاتده بولونولمشه ده، بوتون بونلرکده هنوز بر باشلانغیجدن عبارت اولدیغنی و بو خصوصده داها بویوک و داها اساسلی همتلر صرفه مجبور بولوندیغمیزی اونو تاممالی بز. آناطولیده کی تورک آبدلرینک «تورک صنعی تاریخی» نقطه نظرندن تدقیقی مسئله سنه کانه، بو خصوصده یالکیز بعض آوروپا عالملى طرفندن پک محدود تدقیقات و نشر یاتده بولونولدیغنی، و هنوز ایچمزدن بو خصوصده صاحب صلاحیت هیچ کیمسه حقیقما دیغنی ده رین بر اسفله تکرار ایده یلیرز.

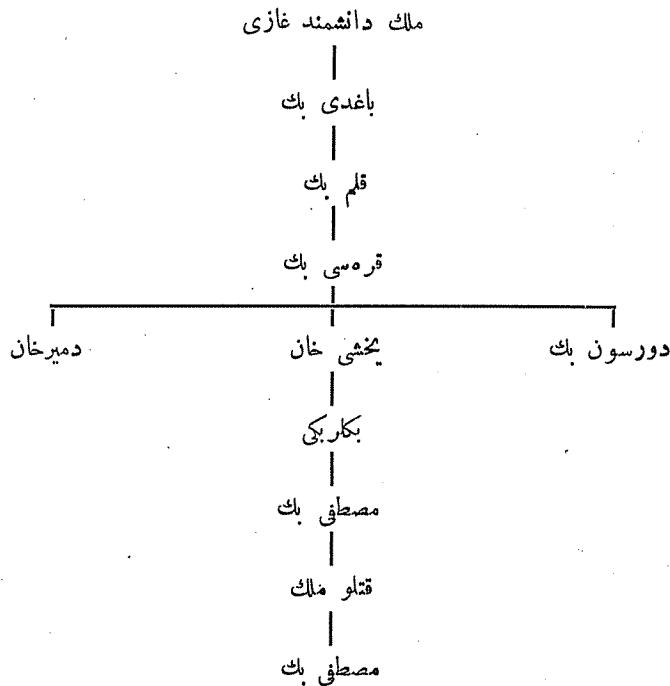
معارف مسلکینک اسکى و دکرلی منتسبلرندن اسماعیل حقى بکک اخیراً «توقاد، نیکسار، ذیله، طورخال، بازار، آماسیه» ولایت، قضاء، ناحیه مرکزلرنده و لایه لیک کی کتابه لری جمع و تلفیق و کمال اعتنا ایله تدقیق و ایضاح ایدهرک وجوده کتیردیکی بواثر، ایشته، یلریده آناطولی تورک تاریخی وجوده کتیرمه ییلمک ایچون محتاج اولدیغمز منبعلردن برینی تشکیل ایتکده در. معارف مفتش عمومیسى صفتیه، سیواس، توقاد، آماسیه و لایه لرینی تفتیش ایتدیکی ائشاده بو کتابه لری طوبلایان اسماعیل حقى بک، آناطولی تورک تاریخیله اسکیدن بری توغل ایدهن و بناء علیه موضوعنی تدقیق و تعمیق تامامیه صلاحیتدار بر متباعدنر؛ «قره سی» ده مأمور آ

بولونديني برصيراده محلي ندیقا تده بولون نهرق صيراسيله « قره سی اعدادی سالنامه سی »، « قره سی مشاهیری »، « قره سی ولایتی تاریخچه سی » اسمرله برطاقم اثرلر ترتیب ونشر ایتدیکی کبی، « قسطمونی » و « کوتاهی » ده بولونديني صیرالرده ده اوزالرك تاريخنه و مشاهیرینه عائد اثرلر حاضر لامش، آریجه، « ایوب رهبری » نامیله صرف ایوبده مدفون و مختلف مسدکله منسوب مشاهیرك ترجمه حالرینی واونلر عائد منزار کتابه لرینی ضبط وتثبیت ایتمشدر. ایشته، محررك اسکی بر تاریخچی اولماسی، اونك تلفیق وتدقیق ونشر ایتدیکی بو یکی اثرك قیمتی، شهه سز برقات داها آرتدیرمقده در.

اسماعیل حقى بکك نشر ایتدیکی بو کتابه لر آراسنده « سلچوقیلر، ایلخانیلر، طوائف ملوک و عثمانیلر » دورلرینه عائد مختلف کتابه لر بولونديني جهته، اثر، آناتولی تورك تاريخنك هر دوری ایچون دائما سراجته شایان بر منبعدر. کرچه بو کتابه لر دن بعضیلری، اولجه انتشار ایدن بعض مقاله و کتابلرده موضوع بحث ایدیلشسه ده، اسماعیل حقى بک، چوق دفعه یا کایش وحقی اکسیك اوقونان و بناء علیه چوق یانلیتیجی تفسیرلره میدان آجان بو اسکی تدقیقلری تصحیح واکمال ایتمکده در. یا کایش و فنا اوقونان کتابه لرک، تاریخ تدقیقلرینی نه قدر مضر یوللره سوق ایتدیکی، ناصل شاشیرتدینی اربابنك پک ایی معلومیدر. ایشته، بونقطه نظر دن ده، بو اثرك اسکی برطاقم یا کایشلری تصحیح ایتمه سی بالخاصه شایان ممنونیتدر.

اسماعیل حقى بکك نشر ایتدیکی کتابه لر آراسنده، بالخاصه « توقاد » ده « حمزه لر مزارلنی » دین اسکی قبرستانده بولديني ایکی قبرك کتابه لری، آناتولی طوائف ملوک تاریخیه اوغراشانلر ایچون فوق العاده مهمدر. چونکه، آنجاق بونلر سایه سنده درکه، « قره سی اوغوللری » نك شیمدی یه قدر همان همان مجهول قالان ایلک دورلری بردن بره تنور ایتمش اولیور. « قره سی اوغوللری » حقنده « پروفور ژ. ه. مورتمان » ۱۹۱۱ ده « پروسیا آقاده میسی مخره لری » صیراسنده عثمانلی ویزانس منبعلرینه استناداً کوچوک و قیمتلی بر مقاله نشر ایتمش اولدینی کبی، احمد توحید، نجیب عاصم - محمد عارف بکرده بو خصوصده بر خلاصه نشر ایتمشلر، واک نهایت اسماعیل حقى بک [قره سی ولایتی تاریخچه سی، استانبول، حسن طبیعت مطبعه سی، ۱۳۴۱] آدلی اثرنده بو معلوماتی کاملاً طوپلامشدی. موسیو « قرامه رس » ك مؤخر آ « اسلام آنسیقلوپدیسی » نده انتشار ایدن کوچوک مقاله سیله، خلیل ادهم بک افندیك « غربی آناتولیده سلچوقیلرک وارثلری » آدلی رساله سنده کی « قره سی اوغوللری » حقنده کی کوزهل

خلاصه، مع الاسف، اسکی تدقیقاته فضله برشی علاوه ایتمه مشدی. مجموعه مزك بوجلدنده «آناطولی بکلیکری تاریخنه عايد نو طالر» آدلی مقاله مزده، بالمناسبه، مقدما «بالیکسر» ده چقان «رزم» غزته سنك «۱۳۳۹ تموز» تاریخی بر مقاله سنی تنقید ایدهرک «قره سی امارتنك چینی عشرت رئیس قره ایدی طرفندن تأسیس ایدیلدیکی» فرضیه سنك تمامیه خیالی و اویدورمه اولدیغی سویله مش، و حتی بوروایتك نه دن محرف اولدیغی ده بوتون تفصیلاتیه کوسترمشدك. اسماعیل حقى بكك اخیر آمیدانه قویدینی قیمتلی کتابلر، بونقطه نظر مزك دوغرو لغنی و «قره ایدی - : قره سی» نك «چینی عشرتی رئیس» اولمایوب «دانشمندلر» عائله سنه منسوب بولوندیغی میدانه چیقاریور. بویکی وثیقه لره نظراً اسماعیل حقى بكك بو عائله حقنده ترتیب ایتدیکی سلسله بوجه آتیدر :

یالکزدوقتور «ژ.ه. مورتمان»، بیزانس منبعلرینه استناداً، قره سی بکلیکنك عثمانلی مورخلرینك کوستردکلرندن براز فضله امتداد ایتدیکنی، و بو عائله یه منسوب بر «سلیمان» ك (میلادی ۱۳۴۳) ده هنوز موجودیتی سویله یرك، آنجاك (۱۳۴۵) سنه سنه دوغرو «قره سی» نك

عثمانی ملکنه ادخال ایدیلدیکنی ادما ایدرکه، نه «خلیل ادهم» بک رساله سنده نده «قره سی ولایتی تاریخیچه سی» نده، ییزانس منبعلرینک بوروایتندن وبو «سلیمان» دن بحث ایدیللمشدر. کتابه لری تدقیق ایدرکن آناطولی تاریخنه عائد الارده بولونان همان بالعموم منابعه و تدقیقاته مراجعت ایتمش اولان محرر، کتابک صوکنه علاوه ایتدیکی ایکی اعلام جدولی سایه سنده اثر دن استفاده امکانی قولایلاشدرمشدر. یالکیز، اثره علاوه ایدیلن رسملرک، «ایغرافی» و «آرکولوجی» وثیقه لری اولمق اعتباریله هیچده ایی باصیلا ماش اولدیغی اسفله سویله یلم. مع مافیله، بوتون بونلرک ناصل مشکلاتله، ناصل محدود و ابتدائی وسائطله وجوده کلدیکنی دوشونه جک اولورسه ق، داها فضله مشکل پسند اولاماق مجبوریتنی حس ایدر ز. تاریخی نشریاتمز آراسنده امثالنه نادر تصادف ایدیلن بویله فائده لی بر اثر نشرینه موفق اولدیقندن دولایی عزیز آرقاداشمیزی تبریک ایدرکن، ساده جه، کوجوک فقط اولدجه مهم بر نقطه اوزرینه نظر دقتی جلب ایتمک ایسته رم: «ابن بیی» ده، «اقسرای» ده واونلر دن نقلاً سائر بالعموم مؤخر تاریخلرده ذکر ایدیلن «جهری»، «غیاث الدین سیاوش بن عزالدین» اولدیغی ادما ایدن سرسرینک آدی ویا بالذات قوللانیدینی لقی دکل، سلجوقی خاندانه طرفدار اولان مورخلرک اونک علمینده قوللانقلری مزیف برصقتدر. «ابن بیی» نک بوندن بحث ایدرکن قوللانیدینی «جهری» طریقت، حرفوش پیشه [هوتسما متنلری، IV، ۳۴۳؛ آیاصوفیه نسخیه سی، ص ۶۹۰] تعبیری بونی کوستردیکی کی، مختلف دورلره عائد مختلف فارسی تاریخلرده بو کی سرسری زمره لری حقنده «جهریان» ویا «اجامره» تعبیری قوللانیدینی ده دائماً واقعدر.

بوکله حقنده ایلك دفعه تدقیقاتده بولونان، بویوک عالم «قارمه ر» در. «رشیدالدین» ک «جامع التواریخ» ندن نشر و ترجمه ایتدیکی پارچه نک بر حاشیه سنده [Histoire des Mongols de la Perse, tom I, paris, 1836, p. 226-27] بوکله یه عائدشوم معلوماتی ویرر: [منشأینی بیلمه دیکم بوکله، غالباً «کورولتو و اغتشاش چیقاران آدام» معناسنه قوللانیلیور. فی الحقیقه بونک جهمی اولان «اجامره» عجم لساننده قالمشدر، و «رشیدالدین» زمانندن اپی مؤخر بر دورده کله یه تصادف اولونیور. «شاه عباس» ک حیاتنه عائد بر اثرده («سیلوستر دوساسی» یازمه سی، ورق ۶۲) «اجامره و او باش نیشابور»، (ورق ۱۴۱) «در شهر اجامره و او باش»، (ورق ۲۲۴) «از اجامره و بی دولتان» تعبیراتی موجوددر. «جهری» کله سی عین صورتله شرق تورکجه سنده کچمشدر. «علی شیرک» ک بر اثرنده (کلیات، ج ۲، ورق ۷۷۳ ب) «سمرقند جهریلاری بیله» فقره سی واردر.]

«برهان قاطع» ده «جیم مع ميم مفتوحه، باینده (ص ۲۷۴) «جبری: کسر ایله مشهور در» دیند کدن صو کرا، «جیم مکسوره» باینده (ص ۲۷۵): «سفیة و ناخلف و سفلة معناسنه در. و دیلنجی و یوزسز و ادلسز کیمسه یه ده دینور» ایضاحاته تصادف ایدیلور. كذلك «دوزی»، «یاقوت جبری» کله سنی ایضاح ایدر کن، بونک «قیزیل، پارلاق یاقوت» معناسنه اولدیغی قیددن صو کرا، بالخاصه «قاتر مهر» دن نقلاً «اجامره» بی معلوم معناسیله آلیور؛ و کله نك «کومور» معناسنه اولان «جَجر» یله علاقه دار اولوب «آتشله مکّه مخصوص اوجی مشعله لی دک نك» معناسنه اولان «جَجر» کله سندن اشتقاق ایتدیگی ظننده بولوندیغی سویلیور [Sup. aux Dictionn. arabes, I, 212]. «لهجه» ده و «رادلوف» ك لغتنده، کله مکسور اولارق و نوکون حالا آرامزده مستعمل معناسیله «خسیس، پیتی، لثم، داناشلی» طرزنده ایضاح ایدیلش اولوب فضله معلومات یوقدر [Radloff versuch e. Wörterb. IV, 159]. «جبری» کله سنك منشأی حقنده برشی سویلیه جك دکم؛ یالکیز، اسکی اناطولی و آذری شاعر لرنده، کله نك، طبقی «ابن یبی» ده استعمال ایدیلدیگی طرز و معناده قوللانیلدیغی کورد. مثلاً «بروسه لی احمد پاشا» نك دیواننده: «برسیم تن که هر کیجه بیک جبری یولغون» زین ایده ججره سنی کومش تخته بندله؛ «روشنی آیدینی» نك مشهور «ترجیح بند» نده: «که جبری وهزل کوی و شقرق» که واعظ پند و نصیح کویز. بونلردن اولکی «نسیمی، شیخی» کی شاعر لرده و داها باشقالر نده ده کله نك عین صورتله قوللانیلدیغی بیلورز. «دورن» ك نشر ایش اولدینی د'هامؤخر دورلره مائدفارسی متنلرده [مثلاً «الاتخابات البهیه» ده، «اسکندر منشی» دن مقتبس قسمده] ده بو «اجامره و اوپاش» تعبیرنه تصادف اولونور [Dorn, Auszüge aus Muhamm. Schriftstel. 354]. بونی عثمانلی تاریخلر نده ده کور مکده یز. مثلاً «عاشق پاشا زاده»، «شیخ جنید اردبیلی» دن بحث ایدر کن: «.. ودخی غیریدن یاننه نیجه جبری جمع اولدی» [ص ۲۶۶] دیهرک بونقطه نظر منزی تأیید ایدیور. بومسئله بی «ادبیات فا کولته سی مجموعه سی» نده کی «آناطولیده اسلامیت» مقاله سنك بر حاشیه سنده بوندن بش آلتی سنه اول کوستردیکم حالده، هر ناصیلسه، آناطولی تاریخیه اوغراشان شرق و غرب متبعلری آراسنده بویا کلیش حالا دوام ایتمکده، و «جبری» کله سی سلجوق سلطنتنه ادعای وراثت ایدن مشهور سرسری به خاص بر آد و یالقب عد اولونمقده در.

کوه سیلی زاده محمد نواد